

Marcel Bouvy & Henk Buurma

Het juiste medicijn

Ruim 1750 geneesmiddelen kritisch beoordeeld

EDITIE 2013

Consumentenbond

Marcel Bouvy & Henk Buurma

Het juiste medicijn

EDITIE 2013

Ruim 1750 geneesmiddelen
kritisch beoordeeld

Consumentenbond

1^e druk, december 2012

Copyright 2012 © Consumentenbond, Den Haag
Auteursrechten op tekst en tabellen voorbehouden
Inlichtingen Consumentenbond

Prof. Dr. Marcel Bouvy is apotheker (Apotheek Stevenschhof) en als research manager verbonden aan SIR Institute for Pharmacy Practice and Policy te Leiden. Marcel Bouvy is tevens als hoogleraar verbonden aan de universiteit van Utrecht (faculteit Farmacie). Dr. Henk Buurma is eveneens apotheker en als directeur verbonden aan SIR Institute for Pharmacy Practice and Policy en aan Apotheek Stevenschhof te Leiden.

Beide auteurs bedanken mw. dr. Adrienne Faber, dhr. dr. Sander Borgsteede, mw. drs. Dot Bruring, mw. drs. Anne-Margreeth Krijger-Dijkema, mw. drs. Linda Mulder-Wildemors, mw. drs. Jacqueline van Paassen, mw. drs. Marjolijn Roper-Venema, mw. drs. Clementine Stuijt, mw. drs. Hilka Wolschrijn en mw. Sonia Amini voor het – soms vele – werk dat zij voor deze herziening hebben verricht.

Foto omslag: Van Beek Images
Grafische verzorging: Pieter Kers
Eindredactie: Georgie Dom, Vreni van Unen
ISBN 978 90 5951 2023
NUR 862

Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op het auteursrecht c.q. de uitgever van deze uitgave, door de rechthebbende(n) gemachtigd namens hem op te treden, niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking.

De uitgever is met uitsluiting van ieder ander gerechtigd de door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren, als bedoeld in artikel 17 lid 2, Auteurswet 1912 en in het KB van 20 juni 1974 (Stb. 351) ex artikel 16B Auteurswet 1912, te innen en/of daartoe in en buiten rechte op te treden.

Inhoud

Inleiding 7

1 Wat u over medicijnen moet weten 11

- 1.1 De geneesmiddelenmarkt 11
- 1.2 Het gebruik van geneesmiddelen 15

2 Interne geneeskunde 23

- 2.1 Diabetes (suikerziekte) 24
- 2.2 Te lage schildklierwerking 31
- 2.3 Te hoge schildklierwerking 33
- 2.4 Bloedarmoede 35
- 2.5 Tuberculose 40
- 2.6 Malaria 44

3 Cardiologie 50

- 3.1 Hoge bloeddruk 51
- 3.2 Verhoogd cholesterol- en/of vetgehalte 61
- 3.3 Hartritmestoornissen 66
- 3.4 Angina pectoris en hartinfarct 70
- 3.5 Hartfalen 77
- 3.6 Trombose 83
- 3.7 Perifere doorbloedingsstoornissen 88

4 Longen 92

- 4.1 Hoest 92
- 4.2 Luchtweginfectie 97
- 4.3 Astma 101
- 4.4 COPD 108

5 Spijsvertering 115

- 5.1 Aften 116
- 5.2 Spruw 119
- 5.3 Aspecifieke maagklachten 121
- 5.4 Opkomend zuur 126
- 5.5 Maag- en darmzweer 131

- 5.6 Misselijkheid en braken 135
- 5.7 Diarree 140
- 5.8 Verstopping 143
- 5.9 Darmkrampen en prikkelbare-darmsyndroom 149
- 5.10 Chronische darmontstekingen 152
- 5.11 Gasophoping in het darmkanaal 156
- 5.12 Aambeien 157
- 5.13 Galstenen 160
- 5.14 Worminfecties 161

6 Reumatologie en orthopedie 165

- 6.1 Spierpijn 165
- 6.2 Reuma 168
- 6.3 Artrose 177
- 6.4 Jicht 179
- 6.5 Botontkalking voorkomen 182
- 6.6 Botontkalking behandelen 187

7 Urologie 193

- 7.1 Urine-incontinentie 193
- 7.2 Prostaatvergroting 196
- 7.3 Urineweginfectie 199
- 7.4 Erectiestoornissen 203

8 Gynaecologie en verloskunde 207

- 8.1 Anticonceptie 207
- 8.2 Abnormaal vaginaal bloedverlies 214
- 8.3 Menstratiepijn 217
- 8.4 Overgangsklachten 221
- 8.5 Trichomonas-infectie van de vagina 226
- 8.6 Candida-infectie van de vagina 227
- 8.7 Bacteriële infectie van de vagina 229

9 Psychiatrie en neurologie 232

- 9.1 Slapeloosheid 233
- 9.2 Angststoornissen 237
- 9.3 Psychose 242
- 9.4 Depressie 246
- 9.5 ADHD 253
- 9.6 Duizeligheid 257
- 9.7 Migraine 260
- 9.8 TIA 265
- 9.9 Epilepsie 268
- 9.10 Ziekte van Parkinson 273
- 9.11 Dementie 278
- 9.12 Spierspasmen 280
- 9.13 Rusteloze benen 282

10 Dermatologie 285

- 10.1 Eczeem 285
- 10.2 Seborrhoïsch eczeem 294
- 10.3 Psoriasis 298
- 10.4 Netelroos 307
- 10.5 Acne 312
- 10.6 Wratten en likdoorns 317
- 10.7 Schurft 319
- 10.8 Luisinfecties 321
- 10.9 Schimmel- en gistinfecties van de huid 323
- 10.10 Wondroos 328
- 10.11 Krentenbaard 330
- 10.12 Gordelroos 333
- 10.13 Koortslip 336
- 10.14 Een infectie van de huid voorkomen 338
- 10.15 Jeuk 341
- 10.16 Overmatig zweten 346

11 Geslachtsziekten 349

- 11.1 Genitale wratten 349
- 11.2 Herpes genitalis 351
- 11.3 Chlamydia-infectie 353

- 11.4 Gonorrhoe 356
- 11.5 Hiv en aids 358

12 Keel-, neus- en oorzaken (KNO) 364

- 12.1 Keelpijn 364
- 12.2 Mondinfecties 367
- 12.3 Neusverkoudheid 369
- 12.4 Bijholteontsteking 372
- 12.5 Gehoorgangontsteking 374
- 12.6 Middenoorontsteking 377
- 12.7 Verstopt oor 381

13 Oogheelkunde 383

- 13.1 Droge ogen 383
- 13.2 Rode ogen 385
- 13.3 Ontstoken ogen door een bacterie-infectie 387
- 13.4 Ontstoken ogen door een virusinfectie 390
- 13.5 Ontsteking van de oogleden 391
- 13.6 Glaucoom 393
- 13.7 Maculadegeneratie 397

14 Kanker 400

- 14.1 Huidkanker 400
- 14.2 Prostaatkanker 402
- 14.3 Borstkanker 406

15 Diversen 412

- 15.1 Allergie 412
- 15.2 Pijn en pijnbestrijding 418
- 15.3 Koliëkpijn 429
- 15.4 Zenuwpijn 431
- 15.5 Koorts 435
- 15.6 Overgewicht 440

Aandoeningenregister 443

Stoffen- en middelenregister 446

Inleiding

Geneesmiddelen spelen een belangrijke rol in ons leven. In Nederland werd in 2011, alleen al via de apotheek, iets meer dan €5 miljard aan medicijnen uitgegeven, blijkt uit het rapport *Data en feiten 2012* van de Stichting Farmaceutische Kengetallen. Daarnaast worden er ook in ziekenhuizen veel en vaak dure geneesmiddelen gebruikt.

In vergelijking met andere landen in de Europese Unie is dat nog niet eens buitensporig veel. De Nederlander consumeerde in 2010 voor €347 aan geneesmiddelen (inclusief de levering van dure geneesmiddelen) en ligt hiermee 14% onder het West-Europees gemiddelde (€401). In de landen om ons heen, zoals België (€393), Duitsland (€487) en Frankrijk (€556), wordt per hoofd van de bevolking gemiddeld 13 tot 60% meer uitgegeven aan geneesmiddelen.

Er wordt redelijk kritisch voorgeschreven, maar er zijn wel punten die verbeterd kunnen worden. Zo worden nieuwe, pas geïntroduceerde middelen tamelijk ruimhartig voorgeschreven, terwijl niet bewezen is dat ze beter zijn dan de al bestaande middelen. Bovendien zijn van die nieuwe middelen de bijwerkingen nog niet allemaal bekend en kosten ze vaak (aanzienlijk) meer.

Verder blijken sommige artsen zonder duidelijke reden veel duurder of veel meer voor te schrijven dan andere. Ook worden er relatief sterk werkzame (en soms ook dure!) middelen voorgeschreven bij relatief eenvoudige aandoeningen, zoals sterke maagzuurremmers bij eenvoudige maagklachten.

Het is ons inziens dus belangrijk dat u weet dat u het juiste middel slikt. Deze uitgave helpt u daarbij. Van vele honderden medicijnen leest u wat u eraan heeft en welke bijwerkingen u on-

der meer kunt verwachten. De genoemde middelen vindt u handig in een tabel samengevat. Alle informatie is kritisch bekeken en is betrouwbaar, zoals u van de Consumentenbond gewend bent. Daardoor bent u optimaal geïnformeerd en kunt u meepraten over een van de belangrijkste dingen in uw leven: uw gezondheid.

Belangrijke informatie over geneesmiddelen

In het eerste hoofdstuk geven we algemene informatie over geneesmiddelen. We gaan in op de vraag hoe geneesmiddelen in Nederland op de markt komen, hoe de verkrijgbaarheid geregeld is, wat het verschil is tussen een merkloos geneesmiddel en een merkgeneesmiddel en welke middelen onder de Warenwet vallen. Ook leest u over zaken waarmee u rekening moet houden als u geneesmiddelen gebruikt, zoals bijwerkingen, wisselwerkingen met andere geneesmiddelen en voedsel, en de zogenoemde contra-indicaties. Contra-indicaties zijn redenen om geneesmiddelen niet of met een zekere voorzichtigheid te gebruiken. In dat verband besteden we speciale aandacht aan zwangeren, vrouwen die borstvoeding geven, kinderen en ouderen. Belangrijke informatie, die u zeker moet lezen.

Medische specialismen

In de hoofdstukken erna komt steeds een medisch specialisme aan de orde. Achtereenvolgens zijn dat interne geneeskunde, cardiologie, longziekten, gastro-enterologie, reumatologie en orthopedie, urologie, gynaecologie en verloskunde, psychiatrie en neurologie, dermatologie, geslachtsziekten, keel-, neus- en oorheel-

kunde, oogheelkunde en kanker. Hoofdstuk 15 tot slot is een verzamelhoofdstuk.

Elk hoofdstuk is opgedeeld in paragrafen waarin een ziekte of klacht aan bod komt. In elke paragraaf beschrijven we wat de verschijnselen van de ziekte of klacht zijn, hoe ze ontstaat, wat u zelf kunt doen, wat volgens de Nederlandse richtlijnen de beste geneesmiddelen zijn en welke middelen we bij de betreffende ziekte of klacht niet aanraden.

Onder het kopje 'Wat te doen met' vindt u geneesmiddelen beschreven die een speciale plaats innemen bij de behandeling. Daarmee bedoelen we middelen die in de regel geen 'eerste keus' zijn, maar die in aanmerking komen als de middelen van keuze niet geschikt blijken. Daar kunnen allerlei redenen voor zijn, zoals in bepaalde gevallen onvoldoende werkzaamheid, te veel of te ernstige bijwerkingen of ongewenste wisselwerkingen. Ook wanneer u bijvoorbeeld zwanger bent, zal de arts u mogelijk een middel uit deze rubriek voorschrijven.

Veel paragrafen besluiten we met de rubriek 'Specifieke toepassingen'. Daarin gaan we in op bepaalde aspecten van de aandoening die nog niet voldoende zijn beschreven en die soms ook een andere therapie vereisen. Zo wordt in par. 3.4 de meestvoorkomende vorm van angina pectoris (hartkramp) besproken, namelijk de stabiele angina pectoris. In par. 3.4.6 'Specifieke toepassingen' gaan we in op minder voorkomende vormen van angina pectoris, zoals de instabiele vorm, en op het grote risico van angina pectoris, het hartinfarct.

In deze rubriek worden soms ook bepaalde groepen gebruikers besproken, zoals zwangeren en kinderen, die een andere therapie nodig hebben. Af en toe gaan we hier ook in op andere toepassingen van de belangrijkste geneesmiddelen die in de betreffende paragraaf aan de orde zijn geweest.

Vanwege de leesbaarheid hebben we ervoor gekozen in de tekst gebruik te maken van 'hij' waar we 'hij/zij' bedoelen.

Ook in een tabel

De relevante middelen die in de tekst worden genoemd, zijn net als in de vorige editie ook

samengevat in een tabel. Hierin kunt u in één oogopslag een bepaald merk vinden, met de werkzame stof, eventuele belangrijke opmerkingen, ons oordeel over het middel en verwijzing naar de paragraaf waarin het middel wordt beschreven. Om het opzoeken te vergemakkelijken, staan de productnamen in de tabel (binnen een categorie) steeds in alfabetische volgorde. Twee uitgebreide registers, een aandoeningen- en een stoffen/middelenregister, zorgen ervoor dat u bepaalde informatie uit dit dikke boek makkelijk opspoort.

Nieuw in deze editie

Deze editie van *Het juiste medicijn* geeft u nog meer informatie dan de vorige. De informatie over huidkanker is namelijk uitgebreid met de beschrijving van melanoom. Verder behandelen we twee andere belangrijke kankersoorten: borstkanker en prostaatcancer. U vindt ze samengevoegd in hoofdstuk 14.

Bronnen

De prijzen van geneesmiddelen zijn tegenwoordig een ondoorzichtige zaak. Veel prijzen worden bepaald door de verzekeraars met hun preferentiebeleid. Geheel tegen onze zin kunnen we er specifiek per geneesmiddel in dit boek niet zoveel over zeggen. Wel is het zo dat merkloze geneesmiddelen in de regel goedkoper, soms veel goedkoper zijn dan merkgeneesmiddelen.

Verder moet u weten dat de informatie in dit boek gebaseerd is op de richtlijnen voor het voorschrijven van geneesmiddelen zoals die in Nederland door een aantal belangrijke organisaties zijn opgesteld. Deze richtlijnen zijn onder andere te vinden in het Farmacotherapeutisch Kompas, dat afkomstig is van de Commissie Farmaceutische Hulp (CFH) van het College van Zorgverzekeringen (CVZ).

Diverse richtlijnen of standaarden van het NHG, het Nederlands Huisartsen Genootschap, bevatten ook aanwijzingen voor het voorschrijven en gebruik van geneesmiddelen.

Een derde belangrijke bron vormden de richtlijnen van het CBO Kwaliteitsinstituut voor de gezondheidszorg.

Waar we ons niet op deze drie belangrijke bronnen met richtlijnen konden baseren, bijvoorbeeld omdat er weinig of geen informatie werd gegeven of omdat nieuwere informatie beschikbaar was, hebben we gebruikgemaakt van andere Nederlandse informatiebronnen voor voorschrijvers en apothekers. We noemen met name het Geneesmiddelenbulletin, een maandelijks tijdschrift over geneesmiddelen met recente opvattingen over geneesmiddelen therapie en bovendien met informatie over nieuwe geneesmiddelen.

Nuttige informatie voor de gedeelten over zelfdokteren konden we vinden in de Zelfzorgstandaarden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (KNMP).

Tot slot

Even terug naar de richtlijnen voor het voorschrijven van geneesmiddelen. In Nederland is inmiddels de opvatting gegroeid dat voorschrijvers en apothekers zich aan deze richtlijnen moeten houden.

Het is mogelijk dat u in dit boek een ander geneesmiddel als eerste keus aantreft dan waarmee u behandeld wordt. U heeft dan alle recht daarover vragen te stellen. Ga er niet gelijk van uit dat uw arts een fout heeft gemaakt. Er kunnen immers goede redenen zijn om van de landelijke richtlijnen af te wijken. Uw arts zal zijn keuze aan u kunnen uitleggen.